

Nationaløkonomisk Forening.

I Foreningens Møde Torsdagen d. 21. November holdt Distriktslæge, Dr. med. **Ditlevsen** (Lyngby) det foran aftrykte Foredrag om **Drikfældigheden**, dens hygiejniske og socialt nedbrydende Virkninger i vort Samfund, — som Indledning til en Diskussion om de af Regeringen i indeværende Rigsdagssamling forelagte Lovforslag om Beskatning af bayersk Øl, Forhøjelse af Brændevinsafgiften m. v.

I Diskussionen deltog d'Herrer Professor Westergaard, Journalist Mundberg, Grosserer O. B. Muus, Prof. Dr. W. Scharling, Direktør Tvermoes, Dr. med. Chr. Jürgensen, Brygger Carl Jacobsen, Dr. med. Ørum og Dr. med. Storch.

Prof. **Westergaard** gjorde først nogle Bemærkninger om Betydningen af statistiske Oplysninger om Alkoholsygdommen m. m. Han troede, at Lægerne, navnlig i et lille Land som Danmark, vilde kunne tilvejebringe et betydningsfuldt Materiale til Belysning af Virkningerne af de stærke Drikke. Det var ingenlunde al Statistik angaaende de stærke Drikke, som man kunde stole paa. Naar der saaledes i en Artikel i Berlingske Tidende for 16. Novbr. 1889 var blevet anført, at af Deliriumspatienterne vare de 95 pCt. Brændevinsdrikkere, 4 pCt. bayersk Øldrikkere og 1 pCt. Vindrikkere, saa maatte han sige, at han ikke troede et Ord deraf; den Slags Ting vare meget vanskelige at oplyse, og man maatte jo have at vide, hvilket Land Statistiken gjaldt, ligesom han savnede Oplysning om dem, der baade drak Øl og Brændevin. Han troede

lige saa lidt derpaa, som paa den engelske Statistiker Neisons Undersøgelser over den forskellige Virkning af Øl og Brændevin (Neison: Contributions to Vital Statistics 3. Udg. 1857 p. 218) eller paa de Undersøgelser, som engelske Læger have foretaget for nyligt, hvoraf det skulde fremgaa, at den, der tillod sig en Snaps til Maden, levede en hel Del Aar længere end Totalafholdsmanden, medens denne atter levede længere end Drankeren. Disse Undersøgelser vare byggede paa ganske forældede Methoder (jfr. Ugeskr. for Læger Nr. 28—29). Men der kunde indsamles brugbart Materiale, saaledes som Dr. Ørum havde vist ved sit lille Skrift om Brugen af spirituøse Drikke i Danmark.

Hvad Forbruget af stærke Drikke angik, havde man tidligere næret Tvivl om, hvorvidt Statistikens Oplysninger vare rigtige. Det var jo nok muligt, at man vilde have troet paa Tallene, hvis de havde tydet paa et lille Forbrug. Nu syntes man imidlertid at indse, at Statistiken dog maaske havde talt Sandhed, og naar der udtaltes nogen Tvivl, var det nærmest kun om, hvem der skulde bære Ansvaret; dette gik som en Kastebold mellem Brændevinsbrænderne og Bryggerne. Naar det i den nævnte Artikel i Berlingske Tidende (jfr. en Rettelse i et senere Numer) havde været udtalt, at Forbruget af bayersk Øl i Danmark kun var 40 Liter pr. Individ, og saaledes en hel Del lavere end i Tyskland, saa kunde man dertil sige, at saadanne internationale Sammenligninger ikke havde stor Betydning. Hvad gavnede det os, om Sydtyskerne vare mere drikfældige end vi, naar det var et Faktum, at de stærke Drikke i Danmark medførte en stor Samfundsfare. Iøvrigt maatte det hævdes, at en Husmandsfamilie ikke vilde have Raad til at give c. 40 Kr. ud om Aaret til bayersk Øl, foruden hvad der medgik til Brændevin. Vel var Øllet i den nævnte Artikel blevet betegnet som et Næringsmiddel, men om Betydningen heraf havde Dr. Sørensen oplyst os ved den Meddelelse, at de Kulhydrater, der fandtes i Øllet, kunde faas 14 Gange billigere, hvis man købte Rugbrød i Stedet for, det vilde altsaa sige, at man fik for en halv Øre Næringsværdi i en halv Bayer. Men dernæst maatte det erindres, at dette Forbrug af 40 Liter ikke fordelte sig jævnt; i København var det 3 Gange saa stort, og det kom derved til at anrette saa meget desto større Skade. De stærke Drikke bære sig

ad som kloge Generaler, de kastede sig ikke med samme Styrke over hele Linien. De angreb særlig det Køn, som her maatte kaldes det svage, Mændene; var Familie-fædrene først blevne drikfældige, saa fik de nok Bugt med Kvinder og Børn. De kastede sig over Byerne og fremkaldte der en Mængde Vanedrikkere; derfra gik saa Smitten ud over Landet. De kastede sig ogsaa over visse Klasser af Befolkningen, skønt man rigtignok ikke kunde frikende nogen Befolkningsklasse for Ansvar.

Det var derfor ønskeligt, at der kæmpedes energisk mod dette Onde, og Regeringen havde ved sine Forslag om Skat paa Øl og Brændevin vist sin Vilje til at arbejde i denne Retning, og man maatte haabe, at disse Reformers kunde blive gennemførte; men det var vistnok nødvendigt, at der samtidig arbejdedes paa, at Adgangen til de stærke Drikke indskrænkedes, saaledes som man havde gjort i vore Nabolande, blandt andet ved Gøteborgssystemet. Regeringen vilde kunne udrette meget administrativt. Der var jo nu blevet sat en Stopper for den uheldige Udskænkning ved Avktioner; der maatte ogsaa kunne gøres meget for at modarbejde Smugkroerne; da der nu fandtes saa mange Afholdsmænd rundt omkring, vilde Politiet altid kunne faa den fornødne Støtte i denne Retning. Der burde ogsaa gøres noget for, at Kroerne forbeholdtes de Rejsende alene, i Stedet for at Stedets Tjenestefolk og Markarbejdere søgte derhen. Paa Jernbanestationerne fandtes der ogsaa alt for mange Udskænkingssteder, og Taleren havde adskillige Gange set, at Byens Borgere sad der som Stavgæster. Men endvidere vilde det være nødvendigt at indskrænke Udsalgsstedernes Antal og Udskænkningstiden. I begge Retninger kunde vi lære meget af Sverige og Norge. Man havde vel paastaet, at man ikke kunde gennemføre en saadan Foranstaltning, som den at indskrænke Udskænkningstiden om Søndagen. Taleren maatte tilstaa, at han ikke forstod dette Argument; var det en retfærdig Forholdsregel, burde den ogsaa søges gennemført. Vi havde jo en Straffelov, som blev overtraadt adskillige tusinde Gange om Aaret, men han havde aldrig hørt, at man af den Grund vilde ophæve Straffen for Tyveri. Iøvrigt var det ingenlunde Opfattelsen i Sverige og Norge, at disse Forbud ikke kunde overholdes. Efter de Oplysninger, han havde faaet fra Sverige, var det i det højeste de

bedre stillede Klasser, der ikke ret fandt sig deri, medens f. Ex. Landalmuen ingen Vanskeligheder gjorde. Naar man paastod, at man saa flere berusede i Sverige end her, saa hang dette vel sammen med, at den svenske Bonde, som til daglig Brug næsten ingen Adgang havde til stærke Drikke, saa meget desto lettere blev beruset, naar han kom ind til Byen, og der fik sig et Glas, og noget lignende gjaldt de svenske Arbejdsfolk, vi fik hertil om Sommeren, og som her havde uindskrænket Adgang til de stærke Drikke. Taleren havde ogsaa for Norges Vedkommende i Sommeren 1887 søgt Oplysning om disse Forhold, og der var blevet stillet en Skrivelse desangaaende fra Politimesteren i Kristiania til hans Raadighed. Da denne Skrivelse i det Brev, hvormed den tilstilledes ham, var betegnet som en »officiel Erklæring«, tog han ikke i Betænkning at oplæse et Brudstykke deraf. Det lød saaledes: »I Anledning af Deres Skrivelse af 10. ds. giver jeg mig den Ære at meddele, at der ikke her i Byen viser sig nogen Vanskelighed ved at overholde Bestemmelsen om, at Brændevin (eller dermed blandet Drik som Punsch og desl.) ikke maa udskænkes eller sælges fra Kl. 5 Aften Dagen før og til Kl. 8 Morgen Dagen efter en Helligdag. Det er en stor Sjældenhed, at en til Brændevinssalg og Udskænkning berettiget Person overføres eller endog mistænkes for at have gjort sig skyldig i Overtrædelse af det omhandlede Bud, og Overtrædelse af Brændevinslovgivningen i dette Punkt forekommer overhovedet yderst sjelden. Det maa bemærkes, at Kontrollen her i de senere Aar har været noget skærpet af Hensyn til Brændevinssamlagets Virksomhed, der antoges at ville friste til Overtrædelse af Brændevinslovgivningens Bestemmelser. Jeg har derfor Grund til at tro, at Loven ikke med Politiets Vidende har været overtraadt i nogen nævneværdig Udstrækning. At det omhandlede Forbud her i Landet har existeret lige siden 1845, maa imidlertid selvfølgelig regnes med som et væsentligt Moment«.

Journalist **A. Mundberg** fandt ikke d'Hrr. Ditlevsens og Westergaards Begrundelse af deres Ønsker om Gennemførelsen af Øl- og Brændevinsskatten fyldestgørende. Navnlig Ditlevsen havde indrømmet, at en maadeholden Nydelse af de paagældende Varer ikke var

skadelig, og da Arbejderne og Samfundets øvrige mere ubemidlede Klasser ikke havde Raad til overdreven Nydelse og heller ikke gennemsnitlig gjorde sig skyldige i nogen saadan, var den forhøjede Skat overfor alle disse en Uretfærdighed. Den overdrevne Nydelse — Drikkeriet — skulde søges hæmmet ad andre Veje end gennem Lovgivningen. Arbejderne havde Ret til at fordrø, at Adgangen til at kunne nyde spirituøse Drikke i saadant Maal, at det laa indenfor det gode og det sunde, ikke lukkedes for dem. saalænge den stod aaben for andre Klasser i Samfundet.

Grosserer **Muus** anførte, at den forhøjede Brændevinsskat paa Island havde bevirket, at der paa denne Ø nu blev drukket mindre end før.

Prof. **Westergaard** bemærkede til **Mundberg**, at han (W.) jo netop ved en Indskrænkning af Værtshuslivet vilde formindske Forbruget af de stærke Drikke, men ikke ved at ramme Forbruget i Hjemmet, som ikke vilde fordyres meget ved Ølskatten. Det var derfor, at han ansaa det for nødvendigt, at der samtidigt med Skattelovene kom Love, der indskrænkede Adgangen til disse saakaldte Næringsmidler, de spirituøse Drikke.

Mundberg bemærkede, at Grosserer **Muus** ved sin Udtalelse netop udtalte den Opfattelse, der var gældende i visse Kredse, at det altid kom an paa at lukke de Fattige ude, medens man fandt det i sin Orden, at de andre Klasser blev indenfor. Til Professor **Westergaard** vilde **Taleren** sige, at Drikkeriet i Kroerne var langt mindre farligt end Drikkeriet i Hjemmene, og det sidste vilde ved en utilbørlig Indskrænkning af Kroerne tiltage i høj Grad. Vort Spiritusforbrug her i Landet var overhovedet ikke nær saa stort, som fra mange Sider opgivet, idet det kun androg ca. 15 Millioner Kroner aarligt. Da Professor **Scharling** var tilstede, vilde der nu være en Lejlighed til at gøre Indvending mod **Talerens** nævnte Beregning, dersom den antoges at være fejl.

Prof. **Scharling** vilde overfor **Mundbergs** statistiske Opgørelse gøre opmærksom paa, at en saadan Opgørelse

kunde foretages fra forskellige Synspunkter. Naar man var kommen til langt større Tal end Mundberg, hidrørte dette formentlig fra, at man havde beregnet, hvor meget Forbruget af bayersk Øl og Brændevin kostede Forbrugerne. Han var iøvrigt i alt Væsentligt uenig med Mundberg. Det var en Selvfølge, at man maatte bedømme de foreliggende Lovforslag meget forskelligt, eftersom man gik ud fra, at der kun var Tale om en berettiget Nydelse, et Forbrug, der, som Mundberg havde sagt, var sundt og styrkende, eller — som de to første Talere — fra, at Forbruget af Alkohol i og for sig var skadeligt for de Paagældende. Men selv fra hint første Synspunkt maatte man erkende, at Forbruget for Manges Vedkommende var overdrevent og derved baade økonomisk, moralsk og socialt skadeligt; et saadant Forbrug burde bekæmpes, og dertil vilde det foreslaaede Skattepaalæg utvivlsomt virke. Selv om Paalæget paa en halv Bayer kun blev 2 Øre — og det vilde sikkert blive større, naar selve Skatten opkrævedes af Producenterne med dette Beløb —, var det dog, selv om Prisen nu regnedes til 10 Øre, en Fordyrelse af 20 pCt. (kunde en halv Bayer nu, som det var bleven nævnt, faas til 7 à 8 Øre, blev det 25 à 30 pCt.); den, der altsaa nu anvendte saa stor en Del af sin Fortjeneste, som paa nogen Maade kunde undværes fra andet, nødvendigt, Forbrug, til Øl, vilde følgelig dog faa 20 à 30 pCt. mindre end nu. Og naar Mundberg gjorde gældende, at 2 Øre var for lidt til at øve nogen følelig Virkning, maatte det erindres, at Opgaven jo netop var den, paa den ene Side ikke at umuliggøre en maadeholden Nydelse, paa den anden Side at lægge et føleligt Tryk paa den, hvis Forbrug er umaadeholdent (indtil 15 à 20 halve Bayere om Dagen, som oplyst af Dr. Ørum). Det maatte derfor vistnok erkendes, at fra dette dobbelte Synspunkt vare Lovforslagets Satser nogenlunde vel trufne.

Taleren behøvede næppe at sige, at han havde Sympathi for de af Regeringen nu forelagte Beskatningslove (Toldloven samt Lovforslaget om Øl- og Brændevinsskat); thi disse vare i det Væsentlige byggede netop paa de Principer, som i 1881 gjordes gældende af den saakaldte Børskomité, hvoraf han havde haft den Ære at være Medlem. En Jævnførelse af Børskomitéens Betænkning med Lovforslagene vilde godtgøre

dette, om det end var en Selvfølge, at der paa enkelte Punkter var Divergenser (saaledes var The af Børs-komitéen opfattet som Luxusartikel, der godt kunde beskattes højere, af Regeringen derimod nu som en almindelig Forbrugsartikel, som burde beskattes lavere for at træde istedenfor Øl og Brændevin). Naar særlig Øl- og Brændevinsskatten nu var sat saa langt højere end dengang foreslaaet, var Grunden den, at Hensynet til at bekæmpe Drikfældighed nu var stillet stærkere i Forgrunden. Børskomitéen havde haft det samme Syn paa Ønskeligheden heraf, men ikke dengang dristet sig til at gaa saa vidt, som nu foreslaaet.

Direktør **Tvermoes** fremhævede, at Øl og Brændevin jo dog af alle erkendtes at være Luxusartikler, og Bestræbelserne gik jo nutildags netop i Retning af at føre Tolden fra Forbrugsartikler over paa Luxusartikler; saa en højere Beskatning af Øl og Brændevin maatte derfor indrømmes at være berettiget. Han protesterede mod Mundbergs Udtalelser om det stærke Drikkeri i de velhavende Klasser og mindede den nævnte Taler om det stærke Drikkeri, der f. Ex. fandt Sted paa Byggepladser.

Dr. med. **Chr. Jürgensen** imødegik Mundberg paa det hygiejniske Omraade. Det var givet, at selv en maadeholden Nydelse af Alkohol var skadelig. Der forelaa aldeles bestemte Erfaringer for, at Nydelsen af Alkohol var saa langt fra at understøtte Fordøjelsen, at den tværtimod svækkede den. I Anledning af en Udtalelse af Tvermoes bemærkede han, at Kaffe og The ogsaa vare Luxusartikler, og ogsaa de vare, naar alt kom til alt, skadelige, men da de sammenlignelsesvis, — i Forhold til Øl og Brændevin — var nogenlunde uskyldige, kunde der forsaavidt maaske være Grund til ikke at beskatte dem højt. Man burde holde sig til Mælk og Vand, og burde belægge bayersk Øl og Brændevin med særdeles høje Skatter; først naar en halv Bayer kom til at koste for Exempel 50 Øre, vilde Forbruget deraf væsentligt hæmmes.

Brygger **Carl Jacobsen** betegnede det som en glædelig Kendsgerning, at man fra Norge havde Erfaring for, at Drikfældighed virkelig ad Lovgivningens Vej

kunde modarbejdes med overordentligt Held. Men Spørgsmaalet blev saa nu: Hvorledes skulde Lovene være? Det var nemlig aldeles urigtigt, at man stadig nævnedes Brændevin og bayersk Øl som sideordnede. Deliriumsstatistikken viste den uhyre Forskel, der var imellem dem. Forbruget af bayersk Øl, knap 40 Potter aarlig pr. Individ, var endog ringere hos os end i de fleste andre Lande. Fejlen laa alene i den uheldige Fordeling af Nydelsen af bayersk Øl; men derpaa bødede man ikke med den nu foreslaaede Skat. Det var besynderligt, at ingen Stemmer hævede sig imod Hvidtøllet, som der dog ingen Grund var til at favorisere. Lægerne havde i Koleraaaret ivret stærkt imod det, medens de dengang gjerne tillod bayersk Øl. Det var haabløst at tænke paa at afløse det bayerske Øl som Folkedrik med Hvidtøl. Exemplet fra andre Lande viste, hvorledes disse ufuldkomne lokale Ølsorter forsvandt af sig selv. — Lovforslaget var med Hensyn til Optrækningsmaaden fortræffeligt, men rigtignok kun naar Skatten ogsaa omfattede Hvidtøl; thi det var den letteste Sag af Verden at omgaa Loven, naar Øl til 2½ pCt. Alkohol var skattefrit. Af de offentlige Beretninger, af Regnskaberne fra Aktiebryggerier kunde Enhver se, at Bryggerierne som Helhed næppe vare i Stand til at afgive mere end én Krone i Skat af deres Overskud uden at ruineres, saa at altsaa alt, hvad der skulde betales i Skat derud over, vilde blive lagt paa Befolkningen selv.

Dr. med. **Ørum** indrømmede Jacobsen, at bayersk Øl ogsaa havde sine gode Sider. Ulykken var, at det ikke, som man havde haabet, havde fortrængt Brændevinen, men konsumeredes ved Siden af dette. Den Nedgang, der havde vist sig i Brændevinsforbruget, var mere end dækket af det bayerske Øl, saaledes at dette havde bevirket en Stigning i Forbruget af Alkohol, og dertil kom, at Forbruget af bayersk Øl var i stadig og stærk Stigning. Med Hensyn til det bayerske Øls Indflydelse paa Helbredstilstanden, da lød alle Beretningerne paa, at Lægerne til deres Forbavselse ingen skadelige Virkninger havde set, men derimod var der en sjælden Enstemmighed om, at det havde vist en meget sørgelig Indflydelse paa Befolkningens økonomiske Forhold. Ganske vist var Drikkældigheden aftaget her i

Landet, men det var navnlig i de mere velhavende Klasser, og det bayerske Øl har især forarmet Arbejds-klassen — navnlig kunde det iagttages hos Tjenestefolkene paa Landet, hvoraf mange ligefrem drak deres Løn op i bayersk Øl, og deres daarlige Beklædning viste, hvorledes det var gaaet tilbage for dem. Hovedvægten maatte derfor lægges paa den skadelige Indvirkning paa Befolkningens økonomiske Forhold, og foreløbig kunde ses bort fra Indflydelsen paa Helbredstilstanden, men man maatte dog erindre, at denne maaske senere kunde vise sig. Spørgsmaalet blev, om Skatten kunde ventes at ville formindske Misbruget af bayersk Øl. Erfaringerne andre Steder fra talte bestemt herfor. Hvis Arbejderne blev tvungne til kun at nyde 1 Bayer, naar de ellers nyder to, vilde meget være vundet. Var Skatten saa høj, at Nydelsen af Øllet blev fuldstændig umuliggjort for Arbejderne, kunde man risikere, at de fra Øllet vilde vende sig til Brændevinen, hvorved ikke vilde være vundet meget. At henvise dem til Mælk og Vand nyttede intet, da de forlangte en Nydelse af deres Drikke. Opgaven for Bryggerne vilde være: Skaf et velmagende, kun lidet alkoholrigt og billigt Øl, altsaa det gamle Hvidtøl under en mere tiltalende Form.

Brygger **Carl Jacobsen** bemærkede angaaende Muligheden af at brygge et lettere, billigere og dog fyldigt og velmagende Øl, at man ved det saakaldte Pilsenerøl var ved Grænsen af, hvad der kunde gøres i denne Retning. Naar bayersk Øl ikke havde en vis Styrke, smagte det tyndt.

Journalist **Mundberg** benægtede, at de københavnske Arbejdere var fordrukne. Taleren inviterede hvem, der havde Lyst, til at komme op til Møderne i Forsamlingsbygningen i Rømersgade. De vilde der i Forsamlinger paa 1000 Mennesker i de allerfleste Tilfælde forgæves søge efter en eneste Arbejder, der var under Indflydelse af Spiritus.

Direktør **Tvermoes** bemærkede dertil, at fordi Folk ikke ved offentlige Møder mødte i øjensynligt beruset Tilstand, kunde de dog nok staa under Indflydelse af Spiritus.

Dr. **Ditlevsen** pointerede, at der under Forhandlingerne ikke var fremkommet Noget, som afkræftede hans Paastand om, at der fandtes en Nødstilstand, og hvis blot Lovgivningsmagten vilde støtte Bestræbelserne, skulde vi ogsaa nok faa Bugt med den.

Dr. med. **Storeh** anbefalede at vende tilbage til vort gamle Hvidtøl og bad de Tilstedeværende hver i sin Kreds virke for en større Udbredelse deraf.

Forud for Foredraget og Diskussionen om Drikfældigheden afholdtes Foreningens aarlige **Generalforsamling**.

Regnskabet for 1888 fremlagdes: Det udviser en samlet Indtægt af Kr. 8384.⁸⁷, og en samlet Udgift af Kr. 7621.¹¹. Den største Del deraf falder imidlertid paa det nordiske nationaløkonomiske Møde i Juli 1888, der ialt kostede Kr. 4546.⁹⁹ (nemlig til Avertissementer c. 600 Kr., til Porto c. 200 Kr., til Bogtrykker Kr. 1042.⁸⁸, til Festmiddagen 1568 Kr., til Stenograferne Kr. 428.⁵², til Sekretæren 600 Kr., Resten til Bureauets Medhjælp, til Skriverhjælp, til Leje af Borde og Stole og forskellige Smaaposter). Udgifterne ved det nordiske nationaløkonomiske Møde dækkedes dels ved Statens Bidrag (3000 Kr.), dels ved Indmeldelser i Nationaløkonomisk Forening og Løsning af Adgangskort til Mødet.

Paa Generalforsamlingen genvalgtes med Akklamation den afgaaende Bestyrelse: Professor Falbe-Hansen, Konferensraad, Nationalbankdirektør Levy, Grosserer Oscar B. Muus, Overpostmester Petersen og Prof., Dr. Will. Scharling.
